

1984

George Orwell

De auteur

Eric Blair (1903 – 1950) was van goeden huize, studeerde aan de deftige kostschool Eton en hield van lange wandelingen, tuinieren en dieren. Hij koos zijn pseudoniem naar de rivier Orwell die door Suffolk in Engeland stroomt.

Hij nam een baan bij de politie in Birma maar hield er een koloniale afkeer aan over. Daarna dook hij onder in de zwerverslogementen in Londen en Parijs, om het echte leven van daklozen te delen en te beschrijven. Later koos hij voor de industrieel van de kolenmijnen in Noord-Engeland. In 1936 dook hij op bij de linksen in de Spaanse burgeroorlog en ontsnapte net aan de zuivering door de stalinisten. Op al deze plaatsen bedreef hij zijn typische “actieve participerende journalistiek”. Hij stierf jong aan tuberculose.

Enkele bijzonderheden over Orwell

Zijn karakter: dwars, koppig, roekeloos, dapper, allergisch voor gezag, verliefd op de natuur, Spartaans in levensstijl, paradoxaal, mysterieus, eigenzinnig, geheimzinnig, radicale conclusies, conservatief en democratische socialist tegelijk.

Hij behoorde tot de zwakke studenten, blonk niet uit in sport en had een gevoel voor humor dat door bijna niemand werd gedeeld. Hij was niet populair. Hij noemde zichzelf iemand van de lower upper middle class.

Hij was arm, had geen interessante relaties en neigde tot afzijdigheid. In zijn zindelijkheid en zucht naar orde was hij Spartaans. Hij was een uitgesproken patriot. Hoewel hij agnost was wenste hij begraven te worden volgens de Anglicaanse ritus. Hij voerde een simpel en rechtlijnig leven waarin een huwelijk en een gezin hoog genoteerd stonden.

Politiek was hij links: zijn morele instemming dwong hem partij te kiezen voor de armen, verlatenen en uitgebuiten. Eenvoud, waarheidsliefde en idealisme zijn niet alleen in zijn geschriften te vinden, zij markeren ook zijn leven.

Bibliografie

- 1932 Burmese days (De jaren in Birma)
- 1933 Down and out in London and Paris (Aan de grond in L. en P.)
- 1938 Homage to Catalonia (Saluut aan Catalonië)
- 1945 Animal Farm (De dierenboerderij)
- 1949 1984

Het verhaal van “1984”

Grote Broer is de leider van de totalitaire staat Oceanië, die in een langdurige oorlog verwickeld is met een van de andere superstaten Eurazië of Oost-Azië.

Oceanië wordt bestuurd door de Partij, die een complete politiestaat heeft uitgebouwd om de bevolking onder de duim te houden. In elke woonkamer staan teleschermen, overal zitten verborgen microfoons en een legertje informanten vult de ontbrekende informatie aan. Het ministerie van de Waarheid controleert de media en de Denkpolitie spoort elke vorm van dissidentie op – met name

de aanhangers van Emmanuel Goldstein, de geheimzinnige tegenstander van Grote Broer. De hoofdpersoon uit Orwells boek, Winston Smith, werkt op het ministerie van de Waarheid. Hij herschrijft er historische bronnen zodat ze overeenkomen met de huidige visie van de Partij. Zijn problemen beginnen wanneer hij op zoek gaat naar de verborgen waarheid achter de waarheid die de Partij hem voorspiegelt. Hij begint een clandestiene relatie met zijn collega Julia. Ze spreken af op plaatsen waar ze zich veilig wanen voor het alziende oog van Big Brother. Uiteindelijk worden ze opgepakt door de Denkpolitie. In het ministerie van Liefde wordt Winston gemarteld tot hij Julia verraadt. Op het einde van het boek is Winston zo heropgevoed dat hij Grote Broer, de bron van zijn kwelling, oprecht lief heeft.

Wat heeft Orwell bedoeld met “1984”?

De meningen van de recensenten zijn talrijk en gevarieerd:

- een deterministische voorspelling
- een projectie die onder bepaalde voorwaarden waar zou kunnen worden
- een totale afwijzing van socialisme
- een satire op machtsbelustheid en de hiërarchie
- een waarschuwing voor een gevaarlijke totalitaire evolutie (waarvan Orwell de kiemen ontwaarde in zijn eigen Labour-party)

Volgens zijn biograaf Bernard Crick heeft Orwell met “1984” alleen een satire willen schrijven zoals zijn grote voorganger Swift met “Gulliver in Lilliput”.

Hij ziet 7 satirische elementen:

- 1- een protest tegen de opdeling van de wereld in invloedssferen door de supermogendheden (in Yalta en Potsdam)
- 2- een bespotting van de intellectuelen die meer begaan zijn met hun eigen jobs dan met de opvoeding van het volk
- 3- een bittere karikatuur van de media als leverancier van proletenvoedsel gekruid met lage en onbenullige dingen, zodat de massa kan gedomineerd worden, haar weerbaarheid verliest en niet meer vatbaar is voor overtuiging of economische prikkels
- 4- een vlijmscherpe aanklacht van de machtshonger die ertoe leidt dat de machtshebbers (de kernpartij) niet alleen willen heersen over het lichaam en de geest van de partijleden en ambtenaren (de randpartij) maar bovendien eisen dat ze zouden worden goedgekeurd en zelfs bemind door degenen die zij mentaal onderdrukken
- 5- een verdediging van de heldere taal tegen het bureaucratische jargon en de politieke kronkeltaal
- 6- een parodie hoe de geschiedenis geschreven wordt voor politieke doeleinden
- 7- het vooruitzicht dat de supermogendheden hun nimmer eindigende oorlogen en conflicten zullen uitvechten buiten hun eigen gebieden in conflictzones die rijk zijn aan menselijke en minerale grondstoffen

Thema's

Twee springen naar voor: wederzijds vertrouwen (decency) en geheugen

Autobiografische elementen

Orwell heeft zelf de koloniale onderdrukking gezien in Birma. Hij heeft de twee wereldoorlogen meegemaakt (kent dus nazisme en communisme) en heeft zelf gestreden in Spanje in het linkse kamp (maar is moeten vluchten voor de Stalinisten) ...

Genoeg materie dus om met voldoende talent en verbeelding te extrapoleren en te parodiëren.

Geïnspireerd?

Rond 1920 schreef de Rus Jevgeni Zamjatin zijn enige boek “Wij”, dat vaak gezien wordt als de eerste moderne dystopie en dat Orwell wellicht geïnspireerd kan hebben

In “Wij” is de Vereende Staat een smetteloos geconstrueerde samenleving waar de rede garant staat voor honderd procent geluk. Uiteindelijk is dit boek - dat recentelijk opnieuw gepubliceerd werd – een pleidooi voor de verbeelding en tegen de verstarring die vooral door de angst wordt geregeerd.

Een andere dystopie waarnaar dikwijls gerefereerd wordt is “Brave New World” uit 1932 van Aldous Huxley, waarin de gelijkheid op de korrel wordt genomen.

Waardering

In 1999 werd “1984” verkozen in Le Mondes verkiezing van de 100 beste boeken van de eeuw en in Modern Library’s lijst van 100 Beste Engelstalige romans.

In 2002 in de lijst van belangrijkste boeken uit de wereldliteratuur (samenstelling Zweedse Academie)

In 2003 kwam het voor in de Big Read-lijst

Ook verkozen in de Nederlandse lijst van beste buitenlandse boeken

Alain Besançon in Elseviers Magazine in 1983: Orwell is misschien niet de grootste Britse schrijver van de eeuw maar wel degene die de diepste indruk heeft gemaakt.

Opbouw

“1984” bestaat uit 3 delen en een appendix, die de beginselen van Nieuwspraak weergeeft.

Deel 1 leert Winston Smith kennen in zijn pover en onderdrukt dagelijks bestaan.

In deel 2 begint Winston een relatie met Julia, gaat bij de duivel (O’Brien) te biechten en neemt kennis van “het boek van de Broederschap”.

In deel 3 verraden Winston en Julia elkaar, na vreselijke martelingen. Uiteindelijk heeft hij Grote Broer lief.

Tijd en plaats.

Londen, in (een imaginair toekomstjaar) 1984

Personages

Winston is het hoofdpersonage. Julia en O’Brien zijn de belangrijkste medespelers. Grote Broer domineert op de achtergrond.

Stijl

De stijl is gemakkelijk, compact en direct en doet, meer dan 60 jaar na het schrijven, toch niet verouderd aan.

Titel

De werktitel was “De laatste man in Europa”.

Uiteindelijk koos Orwell voor een omkering van de laatste 2 cijfers van het schrijfjaar 1948..

Genre

Parodie / satire op een toekomstroman

Meer info

Marco Daane schreef in “Het spoor van Orwell” (Atlas 352 blz.) een leesbaar levensverhaal met een visie op Orwells werk en gedachtegoed, chronologisch opgebouwd aan de hand van de plaatsen waar hij verbleef

Discussievragen

Hoeveel sterren geven wij aan dit boek?

Was de titel een goede keuze?

Sympathiseren wij met Winston?

Wat vinden we van “nieuwspraak”?

Wat hebben leden van de Randpartij voor op de Proles?

Welke zin / uitdrukking / mening is ons bijzonder opgevallen?

Werden wij door het lezen van “1984” ook wat “gehersenspoeld”?

Zijn er, in onze huidige Belgische maatschappij, Orwelliaanse elementen terug te vinden?

In welke mate kunnen boeken (jonge) lezers beïnvloeden?